

*М.Й. ХОРУНЖИЙ, кандидат економічних наук, професор
Державний вищий навчальний заклад «Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана»*

Завдання національної аграрної політики на сучасному етапі

Постановка проблеми. В сучасному глобалізованому світі національні економіки знаходяться у стані, який характеризується досить глибокими протиріччями. З одного боку, будь-яка національна економіка намагається максимально утримати свою незалежність, що є цілком природно, з іншого – та ж національна економіка в сучасному світі не може розвиватись ізольовано, що також зрозуміло.

Ці суперечливі прояви торкаються й такої важливої сфери, як аграрна. Сільське господарство і пов'язані з ним інші галузі національної економіки (ресурсозабезпечувальні, сервісно-виробничі, переробні, торгові) потребують у сучасних умовах відповідного державного супроводу, який би охоплював формування зовнішнього середовища для них. Йдеться, передусім, про захисну позицію держави щодо власного аграрного виробництва, орієнтацію його на зростання конкурентоспроможності, формування такої системи міжгалузевих відносин, яка б поклала край монополістичному вузькогалузевому економічному егоїзму, а спрямована була на досягнення високої спільної (синергійної) результативності як основи зміцнення аграрної та національної економіки. А це, в свою чергу, потребує опрацювання нової парадигми аграрної політики, в якій мають знайти відображення як ринкові, так і адміністративні важелі управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми національної аграрної політики України знаходяться під прискіпливим поглядом відомих українських учених – аграрників. Серед них особливо слід відзначити В.Г. Андрійчука [1], В.Л. Валентинова

[2], С.І. Дем'яненко [3], М.В. Зубця [1], М.Й. Маліка [6], В.Я. Месель-Веселяка [7], П.Т. Саблука [10], В.В. Юрчишина [1, 12, 13] й ін. Аграрна політика всебічно розглядається вченими Білорусі [5], Росії [8, 9] та країн ЄС [14–17].

Хоч у різних авторів є далеко не однакові погляди на суть аграрної політики, проте спільною ознакою залишається те, що аграрна політика визнається державною і розуміється як важливіший інструмент управління не лише сільським господарством, а й усією національною економікою.

Особливе місце у формуванні світоглядного та суто адаптивного підходу до проблеми аграрної політики належить академіку В.В. Юрчишину. Він один із перших порушив питання щодо необхідності опрацювання нової аграрної політики, яка, на його думку, «має стати каталізатором, консолідаційною основою ефективного функціонування сільського господарства й усього агропромислового комплексу». Вона (нова) аграрна політика «всіма без винятку критеріальними ознаками і характеристиками, механізмами здійснення й соціально-економічною результативністю має значувати реальний та активно здійснюваний перехід до всього подальшого розвитку аграрної сфери країни, включаючи відповідні відносини й механізми на принципово нових засадах» [12].

Як бачимо, академік В.В. Юрчишин особливо наголошує на потребі формування нового механізму відносин не лише в сільському господарстві, а також в усьому АПК. У ролі каталізатора розвитку аграрна політика, на його думку, має на меті формування такого макросередовища, яке б мотивувало аграрну сферу до ефективного саморозвитку, самовідтворення. Згодом

В.В. Юрчишин конкретизував власну позицію щодо розробки новітньої аграрної політики, а саме: «сучасна аграрна політика покликана забезпечити дію двох стратегічно зорієнтованих функцій – започаткувати реально-системне відродження аграрного (агропродовольчого) сектора економіки країни наданням усієї без винятку сукупності відроджувальних складових і процесів необхідної динаміки і соціально-економічної результативності, стати вихідною базою та своєрідним суспільним інструментом формування сутнісно і в часі максимально наближеного до, умовно кажучи, орієнтованого майбутнього вітчизняного села й селянства» [13]. Вже тут слід наголосити, йдеться про системний підхід і конкретизацію адресності аграрної політики, яка має обстоювати інтереси не лише аграрної економіки, а й села і селянина.

Свого часу й автор дав власне визначення суті аграрної політики як «діяльність держави, спрямовану на створення такого зовнішнього середовища для агропромислового виробництва, яке забезпечуватиме йому необхідні соціально-економічні умови розвитку і самовідтворення в інтересах всього суспільства на певному етапі розвитку країни» [11].

У наведеному визначенні суті аграрної політики охоплені всі складові важелі державного впливу управління аграрною економікою та спрямовано фокус її на конкретизацію завдань стосовно певного історичного моменту розвитку національної економіки. До цього варто додати ще одну важливу деталь: конкретизація завдань аграрної політики має ґрунтуватися також на значній диференціації окремих галузей і регіональних можливостей відродження аграрної економіки. Звідси випливає, що в конкретно адаптивному розумінні залежно від рівня розвитку аграрної економіки сучасна аграрна політика повинна мати характер стримувальний, стабілізаційний, відновлювальний чи відтворювальний. До цього слід додати ще одну досить важливу деталь: на макрорівні аграрна економіка не вписується в сучасну модель ринкової економіки й може розвиватися лише за наявності відповідних програм державної підтримки. А це, в свою

чергу, потребує конкретизації структурної політики, оскільки аграрна структура за будь-яких обставин являє собою співвідношення складових аграрної економіки з метою забезпечення їх рівноваги як основи самовідтворення. Цьому має сприяти аграрне законодавство, яке покликане враховувати вимоги новітньої аграрної політики, мобільність і повноту використання виробничих ресурсів та чинників, розуміння специфічних особливостей аграрної економіки, потребу відтворення не лише виробництва, а й умов проживання сільського населення.

Мета статті – на основі аналізу сучасних тенденцій у розвитку аграрної економіки обґрунтувати потребу надання аграрній політиці нового характеру за її суттю і змістом та запропонувати механізм оцінки її дієвості й результативності. Новітню аграрну політику розглядати як стратегіко-тактичну поведінку держави на основі раціонального поєднання адміністративних і ринкових механізмів управління та будувати її на основі всебічного аналізу аграрної економіки й стану розвитку національної економіки країни.

Виклад основних результатів дослідження. В Україні ще не сформовано ефективну державну аграрну політику, незважаючи на те, що у 2005 році було прийнято Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» [4]. У даному Законі викладено мету, пріоритети та шляхи реалізації аграрної політики, чітко сформульовані функції і завдання держави та самоврядних регіональних структур, визначені цілі аграрної політики на близьку перспективу.

На жаль, доводиться констатувати, що цей Закон, як й інші, виявився нежиттєздатним не тому, що він недолугий, а тому, що державні органи практично повністю його ігнорували та ігнорують і дотепер. За минулі роки з часу прийняття даного Закону жодного разу державні управлінські структури не здійснили бодай спрощеного аналізу його реалізації, не посилалися на нього, не кажучи вже про те, що прийняті за цей час інші закони та законодавчі акти або зовсім ігнорують фундаментальні його положення, або ж окреслюють управлінські дії всупереч йому. Очевидно саме цим можна пояснити

той факт, що аграрна економіка досі пробує. Україна так і не досягла рівня аграрного виробництва, з якого почався стрімкий спад. Окремі позитивні зрушення (наприклад, у розвитку олійножирового підкомплексу, зростання експорту зерна, насичення посівів соняшнику, ріпаку, сої) аж ніяк не можуть характеризувати аграрні успіхи, вони радше доводять про досить тривожний ехо-ефект як із погляду агротехнічної культури, так і раціональної структури сільського господарства. До цього ще слід додати наступне: під впливом нерегульованих державою аграрних перетворень (що зумовлене ігноруванням вимог указанного Закону) в Україні неабияких обертів набрали процеси так званого аграрного бізнесу, який скував економічні можливості аграрного самовідтворення через наростаючий диспаритет цін на сільськогосподарську продукцію та ресурси промислового походження. Виникли принципово нові форми господарювання в сільській місцевості – агрохолдинги, які сконцентрували зусилля на виробництві експортно вигідних культур, що в більшості випадків не узгоджується з аграрною технологією відтворення родючості ґрунту.

А надмірне захоплення проблемами зовнішніх ринків стало основою дестабілізації внутрішнього аграрного ринку і, як наслідок, маємо досить низький рівень незбалансованого за білком та мікроелементами споживання, зниження родючості українських чорноземів і невикористання чималих площ земель, відсторонення нових форм господарювання від соціальних потреб села й появу цілих депресивних територій.

Сучасний стан аграрної економіки в Україні потребує зміни фокусу аграрної політики і надання їй загальнонаціонального характеру та відповідальності, якщо виходити з того, що агропромислове виробництво і його поступальний розвиток має бути невід'ємною складовою становлення державності в Україні.

Щоб це стало реальністю, потрібно наповнити новим розумінням та змістом аграрну політику, її структурування й сучасне розуміння аграрної економіки.

Ми звикли під аграрною економікою розуміти взаємодію виробничих відносин і

продуктивних сил у сфері сільського господарства. Проте аграрна економіка має певні особливості, які випливають із того, що, з одного боку, йдеться про свідоме й раціональне використання природних ресурсів і водночас обмежене в своїх можливостях застосування технічних ресурсів, а з іншого, про все більшу залежність самої сільськогосподарської діяльності від інших галузей національної економіки як тих, що забезпечують ресурси промислового походження, так і тих, що переробляють сільськогосподарську сировину. Не слід забувати й про таку особливість, як соціальне середовище, що зумовлює необхідну поступальну рівновагу та генезис історичних форм ведення сільського господарства. В усякому разі варто наголосити, що економіка сільського господарства в сучасних умовах немислима без організації взаємодії з іншими галузями, що формують агропромисловий комплекс. Виходячи з таких міркувань, аграрну економіку слід розглядати як взаємозв'язаний організаційно-технологічний процес, що охоплює виробництво сільськогосподарської продукції, її заготівлю, переробку, доведення кінцевої продукції до споживача, забезпечення всієї системи матеріально-технічними ресурсами.

Слід наголосити ще на такому. Сільське господарство дедалі більше стверджується як виробник і постачальник аграрної сировини для переробної промисловості. Нині безпосередньо в сільському господарстві споживається (виробничо й індивідуально) лише 20-30% виробленої продукції, а решта надходить на промислову переробку. На цій сировині працює 30 галузей харчової та легкої промисловості. Матеріально-технічні ресурси, без яких неможливий аграрний прогрес, сільському господарству постачають 90 галузей промисловості. Зростає роль несільськогосподарських галузей у розвитку рослинництва і тваринництва, розширюються та набувають стійкого характеру міжгалузеві відтворювальні зв'язки.

Все це й являє собою сучасну аграрну економіку, в якій забезпечується збалансованість інтересів розвитку, скорочуються втрати сировини і готової продукції, спільне виробництво підпорядковується зростанню

попиту на продовольчі та непродовольчі товари сільськогосподарського походження. Власне це й має бути суттю аграрної економіки, яка покликана відігравати вирішальну роль у формуванні продовольчого фонду, гарантуванні продовольчої безпеки, відтворенні національної економіки. Лише в такому розумінні аграрна економіка може покласти край диспаритету цін на промислові ресурси і сільськогосподарську продукцію, що є головною причиною звуження можливостей відтворення саме в сільському господарстві.

На національному й особливо регіональному рівні аграрної економіки слід найповніше враховувати принципи та пропорції, які регулюють міжгалузеві відносини в рамках АПК, тобто ті обов'язкові атрибути, які вважаються системоутвірними, без дотримання яких не може функціонувати взагалі аграрна економіка.

Серед принципів, які визначають суть сучасної аграрної економіки, є такі:

організаційно, технологічно і природно зумовлений тандем, який для одержання продовольства потребує заготовити й переробити вирощену в сільському господарстві продукцію;

наявність у міжгалузевих відносинах такої обов'язкової складової, якою є зворотний зв'язок, тобто вимоги галузі-споживача до галузі-виробника;

скорочення розриву у просторі та в часі між надходженням продукції, сировини (ресурсів) і можливостями її ефективного й своєчасного споживання (використання);

стратегічно важлива заінтересованість усіх партнерів аграрної економіки в досягненні високого кінцевого результату (принцип синергетики).

Названі принципи є основними. Власне вони націлюють окремі підприємства аграрного сектору та переробної промисловості дотримувати цих об'єктивних вимог, що має особливо важливе значення в організації виробництва і збуту конкретних видів кінцевої продукції спільного (інтегрованого) виробництва.

Оскільки аграрна економіка в сучасному трактуванні являє собою поєднаність інтересів різних галузей, то, звичайно, ці інтере-

си можуть забезпечуватись у результаті зрівноваженого розвитку. А, як відомо, однією з обов'язкових умов збалансованості є дотримання продиктованих реальними потребами пропорцій.

Для аграрної економіки визначальними є такі пропорції:

між обсягом, асортиментом, якістю й ціною кінцевого продукту та купівельною спроможністю споживача;

між обсягом кінцевого продукту і можливостями його зберігання, транспортування та своєчасної реалізації;

між обсягами й технологічною якістю сільськогосподарської продукції та можливостями її своєчасного надходження на переробку й одержання якісного кінцевого продукту;

між обсягом виробництва та ціною ресурсів промислового походження й фінансовими можливостями аграрного сектору їх придбати та ефективно використати.

Дотримання цих пропорцій слід вважати найважливішою умовою розвитку аграрної економіки, тим більше, що сучасна структура аграрного сектору і його платоспроможність мають свої особливості, які потребують ефективного державного регулювання.

Аграрна економіка в сучасній інтерпретації має розглядатись як цілісна система, здатна до самовідтворення та саморозвитку. Це означає, що між забезпеченням сільського господарства ресурсами промислового походження, виробництвом сільськогосподарської продукції, її заготівлею, переробкою й реалізацією кінцевої продукції мають діяти паритетні грошово-фінансові відносини. Особливістю їх є те, що сільське господарство постійно знаходиться в лещатах цін, які йому диктують партнери по агропромислового виробництва: на вході зліва – це підприємства, що виробляють і постачають матеріально-технічні ресурси промислового походження, та на виході справа – підприємства, що заготовляють і переробляють сільськогосподарську продукцію (сировину). Паритетність за таких умов може бути досягнута, якщо від продажу виробленої продукції (сировини) аграрні підприємства одержуватимуть дохід, більший від су-

ми витрат на придбання матеріально-технічних ресурсів.

А це вже виходить за рамки компетенції аграрних підприємств та має стати складовим елементом сучасної державної аграрної політики.

Ціновий диспаритет, який нині склався в агропромисловому комплексі України, потребує прискіпливішого ставлення до розуміння суті агробізнесу. Якщо виходити з того, що бізнес зазвичай охоплює відносини в системі «виробник-споживач», то стосовно реалій України такої системи не існує. Натомість, її «розірвав» посередник, який і організує свій власний бізнес. Тому український агробізнес не має жодного відношення до захисту інтересів безпосередніх виробників сільськогосподарської продукції, тобто до селян.

Посередництво – це не витвір сучасності, це форма підприємництва, яка має своє глибоке коріння. Однак такого масштабного розвитку, яке воно досягло тепер в аграрній економіці України, воно ніколи не мало. Економічна природа посередництва в аграрній економіці зумовлена неорганізованістю селян, відсутністю можливостей самим доводити вироблену продукцію до споживача.

Держава зовсім дистанціювалася від цієї проблеми. Та й аграрна економічна наука більше уваги приділяє агробізнесу, а не його впливові на економіку аграрних підприємств і, особливо, селянських господарств. Втягнуте в товарні відносини та віддане самому собі сучасне дрібне селянське господарство, яке домінує у виробництві, не може протистояти стихії ринку і здійснювати хоча б будь-який прогрес. Без державної допомоги, без кооперативного об'єднання, особистим селянським господарствам не вижити, вони й надалі згортатимуть свою діяльність, що неодмінно позначиться на загальному розвитку не лише аграрної, а також національної економіки.

Відсутність продуманого та розрахованого на перспективу державного регулювання аграрної економіки призвела до наростання дестабілізаційних процесів, які спричинили досить складні структурні зміни як між галузями АПК, так і в національній економіці. Агропромислове виробництво поступово

втрачає свій мультиплікативний вплив та все відчутніше наражається на хиткі економічні умови для самовідтворення. Тут можна наводити безліч прикладів, коли йдеться про втрату рівноваги між біологічними й технічними факторами виробництва, динамізм зростання витрат порівняно з доходами, порушення елементарних вимог агрозоотехнічного процесу, ігнорування сівозмін і чергування культур, віддання переваги штучним, а не природним факторам виробництва, ліквідацію окремих традиційних галузей аграрної економіки тощо.

Зрозуміло, що подальший розвиток аграрної економіки має забезпечуватися відповідними структурними змінами, нарощуванням виробництва у високотоварних аграрних підприємствах, а не в дрібних низькотоварних господарствах населення.

Все це доводить про одне: доки державна аграрна політика не буде спрямована на створення необхідних організаційно-економічних умов поступального розвитку агропромислового виробництва, не вдасться спинити спад та поліпшити продовольче забезпечення населення.

А це, в свою чергу, потребує в аграрній політиці посилити й примножити структурну складову. Іншими словами – структурна політика має розцінюватись як сукупність регульованих державою заходів, спрямованих на зрівноваження та підтримання оптимального співвідношення економічних, соціальних і організаційно-технологічних елементів у рамках аграрної економіки.

Це означає, що залежно від стану розвитку аграрної економіки потрібно постійно підтримувати ті принципи й пропорції, про які йшлося раніше. В одному випадку структурні зміни можуть мати характер нормалізації (коли в системі треба вирівняти якусь складову) або ж оптимізації (коли потрібно сформувати принципово нові пропорції під впливом зміни технологій чи організації виробництва).

Якщо виходити з того, що сучасний розвиток аграрної економіки ще не відповідає зростим потребам держави, то, без сумніву, назріла необхідність аграрну політику України перетворити на дійовий чинник управління національною економікою.

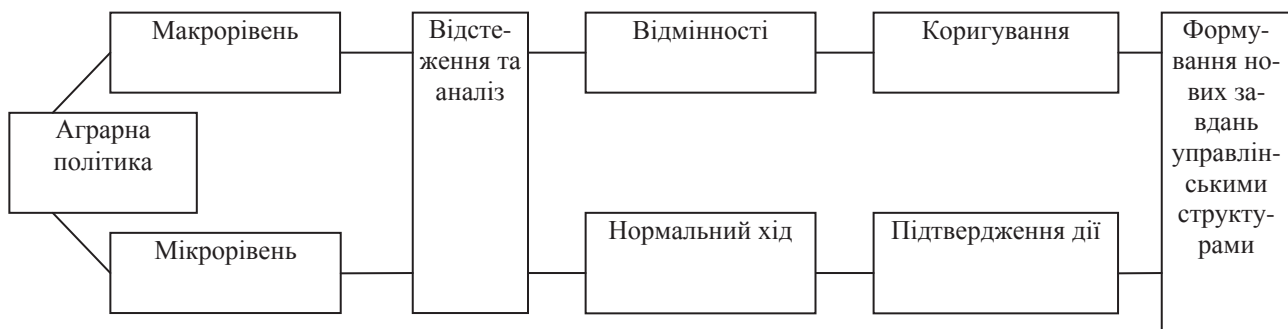
Для того щоб цього досягти, потрібно сформулювати в суспільстві думку та створити реальний механізм, який би поєднав природні й економічні закони в інтересах не приватних осіб, а всього народу України. Слід на всіх рівнях управління національною економікою утвердити розуміння, що аграрна політика має стати обов'язковою для всієї сфери управління в державі; що Україні потрібна власна національна політика, яка стане на захист вітчизняного агропромислового виробництва. В цьому відношенні досить важливо позбутися рецидиву минувшини, кабінетного мислення та вузькогалузевого інтересу.

Треба підкреслити той факт, що особливості розвитку аграрної економіки зумовлюють завдання державного регулювання сільського господарства у формі системи економічно доцільних і технічно раціональних заходів, які полегшують сільському господарству шляхи досягнення якісного й кількісного максимуму виробництва.

Виходячи із вищевикладеного, аграрну політику для сучасних реалій агропромислового виробництва в Україні можна було б

визначити як діяльність держави та її управлінських структур, яка спрямовується на створення зовнішнього середовища для аграрної економіки, яке б забезпечувало їй необхідні соціально-економічні умови розвитку і самовідтворення в інтересах всього суспільства на певному історичному етапі розвитку країни через механізм впливу найбільш прийнятними формами й методами на економічні процеси, які в ній відбуваються. Щоб аграрна політика не набула декларативного характеру, всі її напрями, пріоритети та завдання повинні бути в центрі уваги державних органів управління. Цьому має слугувати такий важливий управлінський інструмент, як моніторинг аграрної політики, тобто неперервне й тривале відстеження та коригування аграрної політики як із позицій термінів виконання задекларованих завдань, так і в плані використання й окупності коштів, досягнення очікуваних результатів і ефективності аграрної економіки та соціальних наслідків для населення.

У загальних рисах алгоритм моніторингу аграрної політики представлений на рисунку.

Складові моніторингу аграрної політики

Важливим аспектом оцінювання дієвості аграрної політики є потреба застосування певних аналітичних показників. Це набуває особливого значення в умовах зміни фокусу аграрної політики, коли конче важливо знати результативність і ефективність її реалізації.

Як перший крок на шляху до пошуку оціночних показників дієвості аграрної політики можна запропонувати такий методологічний підхід:

1. Оскільки державна аграрна політика має на меті забезпечення вищої продуктив-

ності аграрної економіки, це має бути одним із критеріїв її оцінювання. Через те, що серцевиною аграрної економіки є аграрний сектор із його складною сучасною структурою, то саме він має забезпечити вищу продуктивність земель.

2. Із погляду загальнонаціональної доцільності дієвість аграрної політики має характеризуватися такими критеріями, як валова додана вартість та витрати, які були здійснені на її приріст як у цілому по національній економіці, так і в галузевому розрізі.

3. Найважливішим критерієм оцінювання державної аграрної політики має бути продовольча безпека, що характеризується такими ознаками, як фізична й економічна доступність продовольства для всіх верств населення незалежно від регіональних відмінностей та цін, що складаються на ринку продовольства.

На основі цих критеріїв запропонуємо такі оціночні показники дієвості аграрної політики:

1. Питома продуктивність землі й рівень її досяжності в різних формах господарювання:

$$P_{\Pi} = \frac{PB_{ВП}}{PB_{У}}, \quad (1)$$

де P_{Π} – питома продуктивність землі (коефіцієнт);

$PB_{ВП}$ – питома вага кожної форми господарювання у валовій продукції, %;

$PB_{У}$ – питома вага форм господарювання у загальній площі угідь, %.

2. Капіталомісткість (витратоємність) валової доданої вартості (в галузях національної економіки):

$$K_{\epsilon} = \frac{PB_{I}}{PB_{ВДВ}}, \quad (2)$$

де K_{ϵ} – коефіцієнт капіталомісткості (витратоємності) валової доданої вартості;

PB_{I} – питома вага галузі в інвестиціях (витрати), %;

$PB_{ВДВ}$ – питома вага галузі у валовій доданій вартості, %.

3. Енергетична насиченість (вага) 1% витрат із сімейного бюджету на харчування:

$$E_B = \frac{E_{\Phi}}{B_X}, \quad (3)$$

де E_B – енергетична насиченість харчового раціону, ккал;

E_{Φ} – фактичний рівень споживання, ккал/добу;

B_X – питома вага витрат із сімейного бюджету на харчування, %.

Обчислені як на макро-, так і мікрорівні, ці показники можуть дати досить важливу

відповідь на будь-які зрушення й реалізацію аграрної політики. Вони можуть стати підмогою в проведенні моніторингу державної аграрної політики.

Висновки. Аграрна політика як інструмент державного управління може стати дієвою та життєздатною, якщо вона максимально адаптована до реалій національної економіки на конкретному етапі розвитку країни.

Ринкові трансформації, які торкнулися й агропромислового виробництва, показали, що сучасна аграрна політика держави не враховує ті радикальні зміни, що відбуваються в аграрній економіці, а тому потребує свого осучаснення з тим, щоб, з одного боку, максимально врахувати суттєві особливості аграрної економіки та, з іншого, стати рушійним фактором і мотиватором поступального розвитку. У зв'язку з цим аграрну економіку в сучасному розумінні слід трактувати як взаємозв'язаний організаційно-технологічний процес, що охоплює виробництво сільськогосподарської продукції, її заготівлю, промислову переробку й реалізацію споживачеві кінцевого продукту. Аграрна економіка як цілісна міжгалузева структура має функціонувати на основі дотримання властивих їй принципів, пропорцій та економічного механізму поєднання інтересів.

Відповідно до характеру розвитку аграрної економіки має будуватись і сучасна аграрна політика держави. Обов'язковими атрибутами її мають бути не просто задекларовані пріоритети, цілі та завдання, а й шляхи їх розв'язання тими формами і методами, які є найбільш прийнятними для аграрної економіки. Роль держави полягає у створенні на макрорівні такого зовнішнього середовища, яке сприятиме цьому й буде реалізоване в державному аграрному протекціонізмі.

Важливим елементом осучаснення аграрної політики є її моніторинг не лише з погляду ступеня досяжності задекларованих цілей, а також із позицій окупності витрат та соціально-економічних результатів як для національної економіки, так і для агропромислового виробництва й розвитку сільських територій. Показниками оцінки адаптивності державної національної аграрної політики можуть бути рівень продуктивного використання земель, витратомісткість ва-

лової доданої вартості, енергетична насиченість витрат населення на харчування. Критеріями оцінки сучасної аграрної політики

рекомендуються такі ознаки, як дієвість, життєздатність, результативність і ефективність задекларованих цілей та пріоритетів.

Список використаних джерел

1. Андрійчук В.Г. Сучасна аграрна політика: проблемні аспекти / В.Г. Андрійчук, М.В. Зубець, В.В. Юрчишин. К.: «Аграрна наука», 2005. – 138 с.
2. Валентинов В.Л. Про структурність аграрної політики в Україні / В.Л. Валентинов // Економіка АПК. – 2007. – № 4. – С.18-23.
3. Дем'яненко С.І. Яка аграрна політика потрібна Україні / С.І. Дем'яненко // Дзеркало тижня, 2004, 30 квіт.
4. Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» // Голос України. – 2005. – 16 листопа.
5. Ильина З.М. Научные основы продовольственной безопасности / З.М. Ильина. – Минск: ООО «Миканта», 2001. – 236 с.
6. Малік М.Й. До проблеми розвитку підприємництва і кооперації на селі / М.Й. Малік // 36. наук. праць Подільського держ. аграрно-техніч. ун-ту. – Кам'янець-Подільський, 2000: вип. 17, т. 2. – С. 25-29.
7. Месель-Веселяк В.Я. Підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва / В.Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – 2005. – № 6. – С. 17-22.
8. Милосердов В.В. Аграрная политика России. XX век. / В.В. Милосердов, К.В. Милосердов. – М., ФГУП, ВО Минсельхоза России, 2002. – 428 с.
9. Назаренко В.И. Аграрная политика Европейского Союза / В.И. Назаренко. –М.: Маркет ДС Корпорейшн, 2004. – 362 с.
10. Саблук П.Т. Аграрна економіка і політика в Україні: підсумки минулого і погляд у майбутнє / П.Т. Саблук. – К.: ІАЕ УААН. – 2003. Т.1. – 380 с.
11. Хорунжий М.Й. Аграрна політика: підруч. / М.Й. Хорунжий. – К.: КНЕУ, 2010. – 322 с.
12. Юрчишин В.В. Концептуальні основи розробки національної аграрної політики та її реалізації / В.В. Юрчишин // Економіка АПК. – 2003. – № 8. – С. 3-10.
13. Юрчишин В.В. Деякі узагальнення і проблеми сучасної аграрної політики / В.В. Юрчишин // Економіка АПК. – 2007. – № 4. – С. 12-18.
14. Halcyon Herald G. Agricultural Policy Analysis. Me Grew-Hill Book Company, 1984. – 243 p.
15. Timmer P. The macroeconomics of Food and Agriculture In C.Eicher and I.Staotr (eds.): International Agricultural Development. Third Edition. The John Hopkins University Press. 1998. – P. 249 p.
16. World Urbanizations Prospects. New York. UN, 2002. – 308 p.
17. Kurukulasusia P. Climate Change and Agriculture, 2003, World Bank. Washington DC. – P. 96.

Стаття надійшла до редакції 10.10.2013 р.

*

UDS 654.446:338.432

*K.P. PROSKURA, Ph.D., Associate Professor,
Department of Finance and Credit,
Kyiv Economic Institute of Management*

Agricultural Sector Taxation: development and risks

Scientific problem. The system of agricultural taxation in Ukraine is based on the fixed agricultural tax (hereinafter - FAT), accrual basis of which is a cost of a unit of an agricultural land (arable land, meadows, pastures and perennial crops), or lands of water fund (inland waters, lakes, ponds, reservoirs) owned by agricultural producers or given to

him for use, including for hire (1 ha). Moreover, the cost used in calculating was established in 1995 and since then it has not been being reviewed. As in Ukraine the land is not a subject to sale, and the agricultural land market in Ukraine does not exist, it is difficult to determine the current fair value, and the current rating is only declarative in nature [7]. The tax rate during the use of FAT has not been being changed and is now not more than 1 % of

© K.P. Proskura, 2014